

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: ЛЮДИНОМІРНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Молода людина в ході навчання та виховання має дійти розуміння, що сенс життя – це реалізація своїх потенційних здібностей у процесі продуктивної, творчої життєдіяльності. Саме тому сучасні моделі виховання й навчання повинні бути спрямованими на людину, оскільки лише такі технології можуть допомогти особистості розвиватися за підтримки педагога.

За словами В. Галузяка, „вихователь не спрямовує розвиток дитини у необхідний рух, а підтримує її в самореалізації, допомагає їй у розв’язанні власних проблем, а це може здійснитися лише за умови урахування саме внутрішнього потенціалу та життєвого досвіду власне дитини” [2, с. 280].

З точки зору людиномірності, головним суб’єктом освітніх перетворень є людина, і завдання освіти полягають у створенні умов для її саморозвитку, самореалізації, цілісності самого процесу моделювання.

Аналіз попередніх досліджень. Серед вчених, які працюють на різних напрямках осмислення проблеми людиномірності, М. Бахтін, І. Бех, І. Добронравова, В. Кохановський, В. Стьопін, В. Табачковський, Т. Троїцька, В. Шинкарук та ін. Усі ці напрями наукових досліджень сходяться в єдиній гуманістичній, людиномірній перспективі, тобто розгляду людини як особливого світу. Однак, система освіти не встигає за кардинальними змінами та інноваційними процесами в науці, які вимагають переоцінки змісту знань, підходів, методів та форм навчання, зокрема проектного навчання.

На думку вчених, проектне навчання стимулює і посилює дійсне навчання з боку учнів, оскільки є особистісно-орієнтованим; використовує

безліч дидактичних підходів (навчання у процесі діяльності, незалежні заняття, сумісне навчання, дискусія, командне навчання); є самомотивуючим, що означає зростання інтересу та включення в роботу по мірі її виконання; підтримує педагогічні цілі в когнітивній, афектній та психомоторній галузях на всіх рівнях – знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез; дозволяє вчитися на власному досвіді та досвіді інших безпосередньо в конкретній справі; приносить задоволення учням, які бачать продукт своєї власної праці [4]. Таким чином, проектні технології значно збільшують інтерес школярів як до окремих галузей знань, так і до освіти в цілому.

У сучасній вітчизняній науці й практиці поширюються саме такі дослідження з пошуку умов успішного розвитку особистості в контексті реалізації стратегічної мети – розвитку й самореалізації кожної особистості в найвищому творчому її виявленні. Так, І. Бех розробив методологічні основи морального розвитку дитини та способи керівництва нею, психологічні засоби, створення виховної ситуації[1, с. 90-91].

Мета статті полягає в розгляді проектних технологій з точки зору „людиномірності” та визначенні шляхів і форм екстрапольовання у сучасний процес навчання й виховання.

Виклад основного матеріалу. Для включення учня в активний пізнавальний процес необхідно створити адекватне навчально-предметне середовище, що забезпечувало б можливість вільного доступу до різних джерел інформації, спілкування з однолітками, співпраці під час вирішення різних проблем. Найбільш перспективним у цьому відношенні є метод проектів, який набув значної популярності серед педагогів на початку ХХ ст. [2].

Згідно з методом проектів, організація навчання в процесі активної пошукової діяльності спрямована на вирішення конкретної практичної проблеми (соціальної, побутової, виробничої). Основним мотивом цього методу є не стільки процес пізнання, скільки намагання розв’язати конкретну проблему, розробити необхідні рекомендації, які будуть використані на

практиці. Так, головною метою сучасної проектно-дослідної роботи школярів є створення ними корисних продуктів (модель, макет, доповіді, реферати, комп'ютерні програми, посібники тощо) за умови появи для вирішення нових, більш складних проблем, що постають перед ним на заключному етапі дослідження. Більшість учених вважають, що метод проектів має такі переваги:

- розвиває ініціативу школярів;
- привчає до планової роботи;
- дає вміння зважувати всі обставини, враховуючи труднощі;
- навчає спостерігати, перевіряти себе в роботі;
- навчає правильній звітності;
- розвиває енергію, наполегливість у досягненні мети;
- привчає до самостійності;
- розширює сферу інтересів, обрії пізнання світу, реального і мисленнєвого спілкування [4, с. 139].

Є. Полат наводить сучасну типологію проектних робіт: за домінуючим видом діяльності (дослідження, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані проекти); за предметно-змістовою галуззю (монопроекти та межпредметні проекти); за характером координації проекту (з відкритою, явною, прихованою координацією); за характером контактів (внутрішні, регіональні, міжнародні); за кількістю учасників проекту (особистісні, парні, групові); за довготривалістю (короткострокові та довгострокові) [3].

Проектно-дослідна діяльність проходить через три етапи:

1. Організаційно-підготовчий (виникнення ідеї, визначення теми, планування майбутньої діяльності);
2. Технологічний (збирання та аналіз інформації, проведення необхідних експериментів, оформлення результатів);
3. Презентативний (міні-маркетинг, публічний захист проекту) [3].

Отже, процес навчання й виховання повинен бути не просто пасивним засвоєнням знань, а свідомим актом для досягнення певної мети, проте надмірне використання цього методу може призвести до зменшення ролі систематичного навчання.

Зміщення акценту у викладанні з підходу, скерованого вчителем, на підхід, центрований на учнів, разом з усвідомленням потреби спрямування зусиль учнів на розвиток самостійності (автономії) призвели до нових випробувань вчителів. Зростання обізнаності учня щодо самокерованого навчання сприятиме отриманню ним досвідченості у короткий або довгий строк, або просто стимулюватиме його стати більш незалежним у своєму навчанні. Однією з головних причин цього є те, що „навчання є більш ефективним, коли учні є активними у процесі навчання, приймаючи на себе відповідальність за своє навчання та участь у рішеннях, пов'язаних із цим” [5, с. 14].

Зокрема, для груп зі змішаними можливостями саме просування незалежності учнів у вивченні мов може забезпечити задоволення різних потреб, очікувань та досягнення досвідченості деякими індивідуальними учнями. Потреба у розвитку більшої самостійності у вивченні мов можна вважати поштовхом для навчання протягом усього життя, де кожна особистість ефективно приймає рішення щодо подальшого шляху свого навчання.

Так, з метою засвоєння навчальної програми з іноземної мови виконання проєктів-модулів „Країнознавство”, „Бізнес-курс” вимагають від учнів умінь у пошуку певної інформації, оформлення її у проєкт зі своїми висновками та власною думкою щодо обраної теми, що веде до розвитку комунікативної компетенції, самостійності й активності школярів у процесі мовленнєвого спілкування.

Іншими прикладами можуть стати підготовка буклетів для нових учнів або студентів, що включають статті про різні навчальні курси або предмети, опис житлових умов, поради щодо уникнення проблем, а також пропозиції з

розваг та відпочинку. Для розвитку письмового мовлення можна запропонувати написання журналу. Усі учні мають писати не менш ніж 400 слів на тиждень, подавати вчителю на перевірку та представити виправлену версію журналу наприкінці семестру. Учні можуть писати про все, що забажають; більшість пишуть про своє повсякденне життя, їхні думки, почуття та проблеми, але деякі включають свої історії та вірші.

При виконанні проектів, таких як наукове опитування, можна залучити двох або більше школярів. Після визначення з темою вони збирають інформацію з різних джерел через особові інтерв'ю та анкети. Необхідно презентувати письмовий або усний звіт, що має включати таку інформацію:

- Вступ: причини для проведення опитування (дослідження), що вони сподівалися дізнатися.
- Процедура: коли, де, як, звідкіля, від кого ці дані були зібрані.
- Результати: узагальнення даних та інформації, зібраних із різних джерел, а також результати анкетування.
- Обговорення: інтерпретація результатів [5].

При вивченні історії можна запропонувати школярам історичні читання, приурочені до визначних дат та видатних персоналій в історії України та світовій історії. Це може бути не тільки доповідь, але й представлені зібрані документи, реліквії, безпосередньо пов'язані з подіями або певною людиною, також дуже цікавим буде знятий самими школярами відеофільм з обраної теми, роль екскурсоводу в музеї.

Свої творчі здібності школярі можуть спробувати у літературних семінарах, де їхні твори можуть бути оцінені як однокласниками, так і професіоналами.

Прикладом для створення проектів з літератури є літературні міні-вистави за творами, що вивчаються за програмою, при цьому школярі самі обирають твір для інсценування, роблять ремарки, готують декорації, костюми, збирають необхідний реквізит, підбирають музику. Така форма

вивчення творчості письменників робить його осмисленим, наочним та живим.

Дуже корисним є досвід проведення дитячих конференцій, програма яких включає:

- захист індивідуальних наукових проектів на різних секціях;
- командні змагання у вигляді бліцтуров, регат;
- лекції вчених та викладачів з ВНЗ для школярів та вчителів;
- культурні заходи [3].

Основним завданням таких конференцій не є ранжування робіт за рівнем та якістю, а виявлення та підтримка оригінальних ідей та підходів. Обговорення доповідей дозволяє скоригувати, обговорити подальше спрямування дослідної роботи школяра. Таким чином, учасники конференції – школярі, їхні наукові керівники, члени журі й організатори – складають єдиний колектив, в основі роботи якого лежить співробітництво та співтворчість.

Дитяча конференція має носити навчальний характер, адже від школярів не очікують великих відкриттів, але дуже важливим і цінним є той факт, що кожен із учасників такої конференції робить власне відкриття шляхом самостійного дослідження.

Проекти можна також запровадити з таких варіативних дисциплін, як „Основи журналістики”, „Комп’ютерний дизайн”. Так, для випуску шкільної газети необхідно створити тимчасовий колектив, у рамках роботи якого для кожного його члена надається можливість здобути досвід самоврядування й самоорганізації. Вони можуть спробувати себе в ролі журналістів, спеціальних кореспондентів, головного редактору, членів редакційної колегії, коректора, комп’ютерного дизайнера. Цей проект може допомогти дітям реалізувати свої творчі можливості та подолати певні проблеми у спілкуванні.

Для здійснення позаурочної діяльності школярів можна запропонувати проект, пов'язаний зі шкільним телебаченням, розробкою Інтернет-сайтів, гуртки з акторської майстерності.

Вважаємо, що саме проектні технології можна з легкістю інтегрувати в будь-яку навчальну ситуацію, оскільки теми та різновиди можна змінювати відповідно до віку, інтересів, вихідних даних та рівня досвідченості студентів. Не має значення наскільки стимулюючим та багатим є навчаюче середовище та наскільки різноманітними є види діяльності, більшість учнів менш ймовірно навчаться всьому необхідному для досягнення успіху у класі при наявності ліміту часу.

Отже, вчителі мають надавати учням більше можливостей для застосування своїх знань та навичок у взаємодії з однолітками, але також необхідно поважати права та інтереси учнів як особистостей щодо вибору ними їх траєкторії навчання. Залучення студентів до виконання проектів є одним із шляхів, що допоможе їм здобути певність у своїй спроможності скерувати своє навчання та стати самостійними.

Висновки. Під час моделювання та проектування сучасних педагогічних технологій, важливою є людиномірність, оскільки об'єктом дослідження виступає дитина, яка навчається, а не схеми, методики, та принципи; тому необхідно створювати природодоцільні умови для учня, беручи до уваги, що цілі та зміст проектних технологій мають бути орієнтованими на людину. Таким чином, зміст проектних технологій повинен сприйматися як цінність з особистісним смислом, що стає умовою особистісного розвитку та самовизначення, що в свою чергу, формує ціннісно-мотиваційне ставлення до життя, науки та інших видів діяльності.

Література:

1. Бех І. 100 ключів виховного успіху [наук. метод. посіб.] / І. Бех // Шкільний світ. – 2009. – №21-23. – С. 1-150.
2. Галузьяк В. М. Педагогіка : [навчальний посібник] / Галузьяк В. М., Сметанський М. І., Шахов В. І. – Вінниця: „Книга-Вега”, 2003. – 416 с.

3. Подобєдова Т. Ю. Проектування як педагогічний феномен: методологічні та теоретичні аспекти / Т. Ю. Подобєдова // Гуманітарні науки. – 2004. – №1 (7). – С.100-108.
4. Чудов В. Проектно-исследовательская деятельность школьников / В. Чудов, Н. Кашкарова, О. Лаврушко // Народное образование. – 2005. – № 1. – С. 133-140.
5. Malcolm D., Rindfleisch W. Individualizing Learning Through Self-Directed Projects/ Malcolm D., Rindfleisch W. // English Teaching Forum. – July, 2003. – Vol.41 (3) – 10-14 pp.

У даній статті проаналізовано роль людиномірності у сучасній освіті, розглянуто типологію проектних робіт та етапи проектної діяльності, зміст проектних технологій у контексті людиномірності, а також визначено та представлено основні шляхи і форми екстраполяції у сучасну систему освіти й виховання та доведено доцільність переоцінки змісту навчання з точки зору людиномірності.

Ключові слова: *людиномірність, метод проектів, проектне навчання, проектні технології, проектно-дослідна діяльність, самореалізація.*

В данной статье проанализирована роль человекомерности в современном образовании, рассмотрена типология проектных работ и этапы проектно-исследовательской деятельности, содержание проектных технологий в контексте человекомерности, а также определены и представлены основные пути и формы экстраполирования в современную систему образования и воспитания и доказана целесообразность переоценки содержания обучения с точки зрения человекомерности.

Ключевые слова: *метод проектов, проектное обучение, проектно-исследовательская деятельность, проектные технологии, самореализация, человекомерность.*

In this article the role of human dimension in the modern education is analyzed. The typology of project works and stages of project-research activity, the content of project technologies in the context of human dimension are considered. The main ways and forms of extrapolation into the modern system of education and upbringing are defined and presented. The reasonability of education content reevaluation from the view of human dimension is proved.

Key words: *human dimension, method of projects, project learning, project technologies, project-research activity, self-realization.*